

ložajal To zadnje je prvi in edini pogoj vsemu nadaljnemu delu!

Govorili smo odkritorično, sedaj pridejo dejanja!

Donesek k ilustraciji istrskih razmer.

V 26. št. letošnjega »Tovariša« sem bral popis turških razmer v Istri. Dovolite, da dostavim še nekaj črtic. Javno omenjam, da bi se jaz na mestu Zlatiča ne nadejal, da mi bodo kmalu nakazali plačo. Ako bi imeli gospodje srce in dobro voljo, že kdaj bi bili prisilili deželni odbor, da bi moral plačevati tudi Zlatiča. Ali niso na Kranjskem prisilili deželni odbor, da je moral v Ljubljani odpreti nemško šolo in mora plačevati tudi nemško učiteljstvo? Ali niso za Istro veljavni isti državni zakoni kakor za Kranjsko? Seveda, tam je šlo za nemške Benjamine, a tu gre za ubogo slovansko paro!

Pri našem deželnem šolskem svetu nimajo niti časa, da bi se ukvarjali s tem, ker se tiče ta zadeva le učitelja. Kako je mogoče misliti, da bi imeli čas za to, ko imajo delo, trud in skrbi že nad eno leto s tem, da bi disciplinarno predstavili učitelja, ki je enakega mnenja, kot ga je izrazil kranjski deželni šolski svet v odloku 17. januarja 1905, št. 5391/1904, namreč: učiteljstvo ni dolžno voditi šolske mladine ob nedeljah in praznikih k farni, oziroma kaplanski maši.

Kakor sem rekel, razmišljajo o tem že nad leto dni in sedaj so jo vendar modro iztuhtali, tako da se ne bo pritoževal učitelj na ministrstvo. Dotični učitelj je imenovan zaradi disciplinarne preiskave, ki se ni nikdar vršila, za učitelja v kraju, kjer sedaj slušbuje, a poleg tega še za učitelja v drugem bližnjem kraju. Tako ima učitelj sedaj dve službi in čemu bi se pritoževal! Ali ni ta modra? Ne vem kaj je vzrok, ali to, da bi morali učitelju nakazati dve plači, ali se zdi gospodom vendar nekoliko premodro, da se zadnji čas izgovarjajo na pisarski pogrešek, a tega jim ne more nihče verovati, ker so gotovo prebrali dekret, še preden so ga vročili učitelju. Prebral ga je oni, ki ga je podpisal: deželni šolski nadzornik, predsednik okrajnega šolskega sveta in okrajni šolski nadzornik, a da bi štirim parom tako bistrih oči ušel takšen pisarski pogrešek, tega ni mogoče niti misliti. To bi tudi ne bilo častno, a če bi se kdo upal sklepati, da oni niti ne čitajo dokumentov, ki jih imenujemo dekrete, bi bilo gotovo vredno kazni.

Da se gode take modrosti pri našem deželnem šolskem svetu, to ni še čudež, a čudež je to, da ima deželni šolski svet upravljati ljudsko šolo, a nima niti enega člana izmed ljudskošolskega učiteljstva, zato pa lahko rečemo, da deželni šolski svet niti ne ve v kakšnih razmerah je učiteljstvo po deželi. Če pa kdo kaj ugovarja, se čutijo takoj užaljane ker, mislijo, da so nezmotljivi kakor papež. O tem smo se prepričali pri zadnji okrajni učiteljski skupščini. Naš deželni šolski svet je naložil v popolnem nasprotstvu z zgoraj navedenim odlokom kranjskega deželnega šolskega sveta, da mora učiteljstvo vsako nedeljo in vsak praznik zbirati šolsko mladino v šolskih prostorih in jo od tam voditi v cerkev k farni, oziroma kaplanski maši. 7. oktobra 1904 je glasovala okrajna učiteljska skupščina za referat o tem in 8. okt. je dokazal referent, da je to iz praktičnega ozira neizvršljivo in naravnost šolstvu škodljivo. Oglasil se je še drug učitelj in hotel dokazati, da ta odlok dež. šol. sveta ni utemeljen ni v državnem ni v deželnem šolskem zakonu, a ko je predsednik spoznal, kaj misli

govornik dokazovati, mu je odvzel besedo, čeravno se nam je prebral ob pričetku skupščine opravilnik, kjer je bilo rečeno, da se govorniku prekine beseda, ako prične koga osebno napadati ali če se oddalji od predmeta in govori o čem, kar ne sodi k predmetu.

Da so v Istri takšne razmere, je mnogo krivo učiteljstvo samo. Ako bi se učiteljstvo zedinilo in energično nastopilo, bi se premenilo marsikaj. Sedaj nastopi tuptam posameznik za svoje koristi, a zato ga šikanirata okrajni in deželni šolski svet, a tovariši se mu posmehujejo. Ako se mu posreči, da zmaga, mu nekateri častitajo, ako ga pa šikanija potlači, se mu večina zadovoljno posmehuje. Misliti na zedinjenje z italijanskimi tovariši bi bilo preoptimistično, ker bi potem Italijani svoje učiteljstvo šikanirali, a lahko bi se izvršilo zedinjenje med Hrvati in Slovenci. Bili smo zedinjeni v »Zavezi«, a kako je večina Hrvatov odstopila, je znano in nočem ponavljati tega.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXIII.

Vprašanje: Pri neki okrajni skupščini je stavil tovariš učitelj predlog med debato po hospitaciji, da dotičnemu učitelju skupščina prizna, da je pouk popolnoma uspel, dosegel svoj namen in da se preide h naslednji točki dnevnega reda. Predsednik in okr. nadzornik je tega odločno zavrnil, da pravica, komu izreči priznanje, pristoji le njemu kakor tudi odločitev glede prehoda na daljni dnevni red. Zdi se mi in sem prepričan, da je tu naš tovariš popolnoma pravilno postopal in je pravo vsekakor na njegovi in ne na nadzornikovi, oziroma predsednikovi strani. Prosi odgovora in pojasnila

Radovednež.

Odgovor: Če se je tedaj kaj takega pripetilo (in o tem ne dvomimo), je to žalosten pojav, ki dovolj jasno osvetljuje zmožnost in vednost naših okraj. šol. nadzornikov. Čuditi se temu ni, če pomislimo, kakšne lastnosti dandanes na Slovenskem v večji meri enega in drugega usposobijo za nadzornika. Prave sposobnosti — te ostanejo največkrat kje v ozadju in jih niti ne upoštevajo. Vrnimo se k temu slučaju! Okrajna kakor vsaka skupščina je del konstitucije. V vsaki konstitucionalni napravi pa ne odločuje posameznik, ampak celota, to je člani, ki tvorijo to celoto. Taka je tudi z vsako skupščino. Vsak član ima pravico stavljati predloge v okviru zakona. Druga je, če potem večina ta predlog sprejme ali odkloni. In le ta ima o tem odločiti in ne predsednik. Ta ima paziti, da se vse vrši v okviru zakona, dopustnosti in dostojnosti, oziroma dajati tudi potrebna pojasnila; seveda, če jih ve. Drugače tudi skupščina nima nobenega pomena. Vsak nadzornik ali predsednik bi diktiral, in basta! Že sama pamet tu dovolj jasno pove brez vsakega zakonika v roki, na kateri strani je pravica, ki jo zadnji čas kaj rade teptajo šolske oblasti in njih organi, da ne rečemo kaj hujšega.

Kdor pa nima toliko soli v glavi, ta pa naj vzame v roke šolski zakonik Heinza za Kranjsko. Na strani 191. pod črto se glasi: »Z r. dež. š. sv. za Kranjsko z dne 23. junija 1872., št. 888/dež. š. sv., se je določil okrajnim učiteljskim konferencijam nastopni opravilni red«. Itd. In četrti odstavek tega reda na strani 193. se glasi: »Nasvete, kateri se stavijo